

RMK puiduvarumisel elupaikade struktuurielementide ja puhverribade säilitamise juhend

1. Üldsätted

- 1.1. Juhend sätestab puiduvarumisel elustiku mitmekesisuse tagamise eesmärgil elupaikade struktuurielementide ja puhverribade loomise ning säilitamise nõuded.
- 1.2. Kui Keskkonnaamet, Muinsuskaitseamet või teised ametiasutused on seadnud või kohalike elanikega on kokku lepitud juhendist rangemad nõuded, siis lähtutakse nendest.

2. Mõisted ja lühendid

- Juhendis kasutatakse mõisteid ja lühendeid järgmises tähenduses:
- 2.1. elupaikade struktuurielemendid – metsaelustikule elupaiku pakkuvad puistus olevad objektid, nt surnud puit, tüükad, õõnsustega puud, sulglohud ning tolmeldajatele väärtuslikud puud ja põõsad;
  - 2.2. säilikpuu – metsaelustiku mitmekesisuse tagamiseks uuendus- ja valikraie langile jäetav kasvav (elus) puu;
  - 2.3. jalalseisev surnud puu – surnud püsti seisev puu, mille rinnasdiameeter on vähemalt 15 cm;
  - 2.4. tüügas – puu murdumise järel püsti jäänud tüve alumine osa, mille rinnasdiameeter on vähemalt 15 cm ja kõrgus vähemalt 2 m;
  - 2.5. lamapuit – metsaelustiku mitmekesisuse tagamiseks pikemat aega (üldjuhul rohkem kui kaks vegetatsiooniperioodi) maapinnaga täielikus või osalises kokkupuutes olev, sh juuremättaga surnud puutüvi või selle osa, mille jämedaima koha diameeter on suurem kui 20 cm;
  - 2.6. tolmeldajatele väärtuslik puu ja põõsas – puu- ja põõsaliigid, mis pakuvad tolmeldajatele nektarit ja/või õietolmu, nt paakspuu, magesõstar, toomingas, sarapuu, paju, remmelgas, pärn, tamm, vaher;
  - 2.7. leiukoht – EELIS-es fikseeritud või muul moel tuvastatud liigi elupaik;
  - 2.8. avamaastiku servaala puhverriba – püsiva taimkattega, eelkõige puudest ja põõsastest koosnev vöönd, mis asub metsa ja põllumajandusliku maa serva-aladel. Puhverriba ülesandeks on tagada erinevate ökosüsteemide piiril paiknevate liigirikaste ülemineku-koosluste ja maastike esteetilise väärtuse säilimine. Avamaastiku servaala puhverribad toetavad ka maastiku ökoloogilist sidusust;
  - 2.9. loodusliku veekogu puhverriba – püsiva taimkattega vöönd loodusliku veekogu (meri, järv, jõgi, oja, allikas) ääres setete ja toitainete veekogusse kandumise vähendamiseks. Looduslikud veekogud ei ole maaparandussüsteemi rajatised, tiigid, tuletõrjetiigid, paisjärved jne. Looduslike veekogude puhverribad toetavad ka maastiku ökoloogilist sidusust;
  - 2.10. VPT – varumise planeerimise töölaud;
  - 2.11. EIM – mittemajandavate majandusmetsade fond. Majandatava metsamaa eraldised, millel RMK otsusega metsa ei majandata.

3. Säilikpuude jätmise puiduvarumisel

- 3.1. Uuendusraiel peab langile jätma säilikpuid (kasvavad elus puud) vähemalt 15 tk/ha, millest vähemalt 10 tk/ha peavad olema I rindest. II rinde puud võib säilikpuudeks lugeda juhul, kui säilikpuud on jäetud kasvama grupina vastavalt punktile 3.3.
- 3.2. Säilikpuid eelistatakse jätta gruppina.
- 3.3. Võimalusel jäetakse säilikpuude gruppi kasvama II rinde puud, järelkasv ja põõsad, eelistades tolmeldajatele väärtuslikke puid ja põõsaid. Säilikpuude grupis olevad II rinde puud loetakse samuti säilikpuudeks.

- 3.4. Säilikpuudeks või säilikpuudeks grupis tuleb eelistada suure diameetriga ja eritunnustega kasvavaid (elusaid) puud. Säilikpuude eritunnused on:
  - 3.4.1. eelneva raieperioodi puud;
  - 3.4.2. kõrgema bioloogilise väärtusega puuliigid: jalakas, künnapuu, pärn, tamm, saar, haab, sanglepp;
  - 3.4.3. õõnsustega või põlemisjälgedega puud;
  - 3.4.4. seente viljakehadega puud;
  - 3.4.5. murdunud või mitme ladvaga puud;
  - 3.4.6. vaigutustega puud;
  - 3.4.7. tuuleluudadega puud;
  - 3.4.8. suurte (rinnasdiameeter suurem kui 50 cm) risupesadega puud;
  - 3.4.9. jämedate okstega puud.
- 3.5. Säilikpuudeks jäetakse puud, mis ei ohusta töötajaid või metsas liikujaid.
- 3.6. Harvendusraiel, sanitaarraiel ja metsakasvatustlikul eesmärgil teostatud sanitaarraiel (raieliik SM) jäetakse võimalusel kasvama p 3.4 eritunnustega puud, et uuendusraiel oleks võimalik neid jätta säilikpuudeks.
- 3.7. Säilikpuude minimaalne kogus raiumisele ega koristamisele ei kuulu ning jäävad metsa alaliseks.

4. Säilikpuude asukohad langil

- 4.1. Säilikpuude jätmisel või säilikpuude grupi moodustamisel tuleb eelistada järgnevaid objekte ja asukohti:
  - 4.1.1. allikas;
  - 4.1.2. looduskaitsealuse liigi leiukoht;
  - 4.1.3. ajalooline ristipuu;
  - 4.1.4. suuremõduline risupesa (rinnasdiameeter suurem kui 50 cm) koos seda vahetult ümbritsevate puudega;
  - 4.1.5. sulglohk;
  - 4.1.6. loodusliku veekogu puhverriba;
  - 4.1.7. vanema metsa serv;
  - 4.1.8. langi läänekülg.
- 4.2. Võimalusel ei jäeta säilikipuid või säilikpuude gruppe kasvama teedele, kraavidele, elektritrassidele ja õuemaadele lähemale kui puu kõrgus.

5. Tüügaste ja surnud puude jätmise puiduvarumisel

- 5.1. Metsa majandamisel peab tüügaste või surnud puude olemasolul rinnasdiameetriga üle 15 cm, neid langile jätma vähemalt 5 tm/ha.
- 5.2. Tüügaste või surnud puude valimisel tuleb eelistada puutüvesid või nende osi, mis on:
  - 5.2.1. põlemisjälgedega;
  - 5.2.2. suure diameetriga.
- 5.3. Tüükad või surnud puud jäetakse selliselt, et need ei ohustaks töötajaid või metsas liikujaid, vajadusel tüükaid või surnud puud kärpides.

6. Lamapuidu jätmise puiduvarumisel

- 6.1. Metsa majandamisel peab lamapuidu olemasolul seda langile jätma vähemalt 15 tm/ha.
- 6.2. Lamapuidu valimisel tuleb eelistada puutüvesid või nende osi, mis on:
  - 6.2.1. suure kõdunemisastmega;
  - 6.2.2. põlemisjälgedega;
  - 6.2.3. suure diameetriga.

6.3. Raietööde ja maapinna ettevalmistamise käigus tuleb vältida langil säilitatava lamapuidu kahjustamist.

7. Sulglohkudes ja kivil oleval elupaikade struktuurielementide säilitamine puiduvarumisel

7.1. Raietel välditakse võimalusel sulglohist läbi sõitmist.

7.2. Sulglohu ja selle ümber moodustatakse võimalusel säilikpuude grupp.

7.3. Sulglohist ei raiuta jalalseisvaid surnuid puid, tüükaid ega eemaldata lamapuitu.

7.4. Kivikülvidest ja kiviaedadest välditakse metsamasinatega üle sõitmist. Kui tehnoloogiliselt peab kivikülvidest või kiviaedadest üle sõitma, siis kaetakse need, nt raidmetega, mis eemaldatakse sealt peale kokkuveo lõppu.

7.5. Suurte kivide, kivikülvide ja kiviaegade peale ei jäeta langetatud alusmetsa ega raidmeid.

8. Avamaastiku servaala puhverriba jätmise puiduvarumisel

8.1. Uuendusraiel moodustatakse metsa ja põllumajandusliku maa servaaladele puhverriba vähemalt 1-10 m, v.a juhul kui tehnoloogiliselt on vältimatu rajada sinna vahelaoplat või kokkuveotee.

8.2. Uuendusraiel säilitatakse puhverribal põõsad, järelkasv ja II rinde puud, eelistades tolmeldajatele väärtuslikke puid ja põõsaid. Võimalusel säilitatakse puhverribal olevad surnud puud, tüükad ja lamapuit.

8.3. Metsa majandamisel jäetakse metsa ja põllumajandusliku maa servaaladele kasvama tolmeldajatele väärtuslikud puud ja põõsad.

8.4. Juhul, kui põllumajandusliku maa valdaja ei nõustu uuendusraiel puhverriba jätmisega, siis jäetakse puhverribale kasvama vaid kuni ca 1,5 m kõrguseks kasvavad tolmeldajatele väärtuslikud põõsad.

8.5. Puhverribasid ei jäeta väikestele metsasisestele lagendikele ja põllumajanduslikele maadele (nt metsaheinamaad, jahimeeste söödapõllud) ning teedega ja trassidega piirnevatele lankidele.

9. Looduslike veekogude puhverriba jätmise puiduvarumisel

9.1. Raietel moodustatakse looduslike veekogude ja looduslike allikate ümber puhverriba.

9.2. Uuendusraiel säilitatakse puhverribal vähemalt 1-10 m looduslike veekogude piirist põõsad, järelkasv ja II rinde puud, eelistades tolmeldajatele väärtuslikke puid ja põõsaid. Võimalusel säilitatakse puhverribal säilikpuud, surnud puud, tüükad ja lamapuit. Sälkorus asuva loodusliku veekogu kallaste järskudel nõlvadel (üle 40 kraadi) oleval puhverribal ei raiuta nõlval uuendusraiel üldjuhul ka I rinde puid (vt lisa).

9.3. Raietel välditakse võimalusel looduslike veekogude puhverribal:

9.3.1. metsamasinaga liikumist;

9.3.2. pinnase kahjustamist;

9.3.3. puude laasimist ja järkamist;

9.3.4. puidu ladustamist.

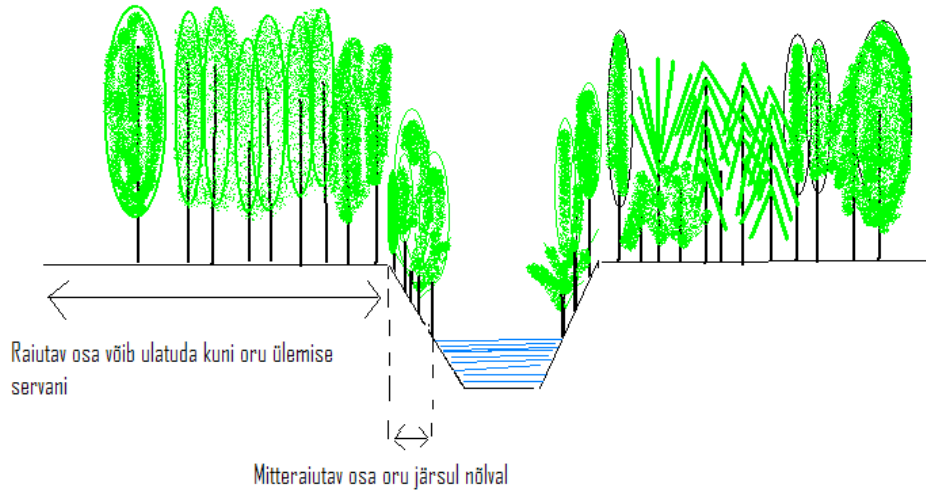
9.4. Looduslike veekogude puhverribadel ei tohi hoiustada kütust ega määrdeaineid.

10. Lageraied kalda piiranguvööndis

10.1. Kalda piiranguvööndi ulatus on määratud looduskaitseaduses ja see kuvatakse VPT-s.

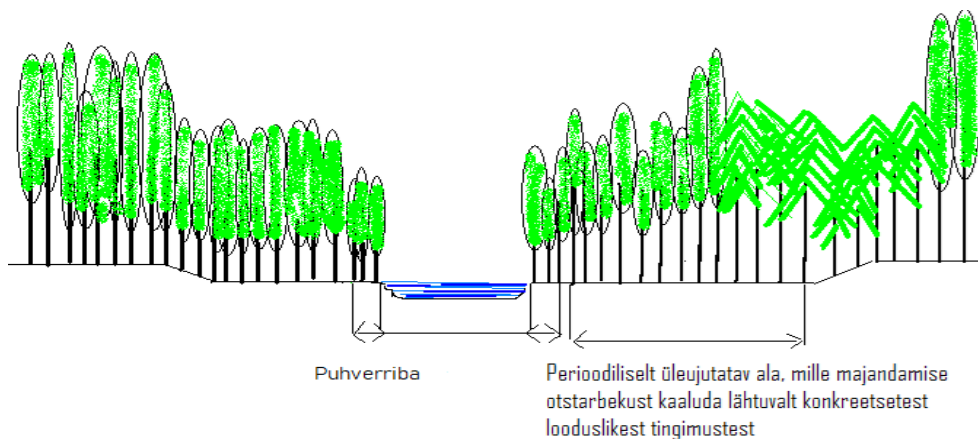
10.2. Kalda piiranguvööndis oleva lageraie langi pindala ei tohi olla suurem kui 2 ha.

1. Sälkorus asuva loodusliku veekogu kallaste järskudel nõlvadel oleval puhverribal ei raiuta nõlval uuendusraiel üldjuhul ka I rinde puid.

Joonis 1. Uuendusraie sälkorus asuva loodusliku veekogu kallastel

2. Lammiorgudes (eristuvate orunõlvadega ja perioodiliselt üleujutatavad orud) asuvate loodusliku veekogude kallastel hinnatakse veekogu puhverribast väljapoole jääva lammiosal metsamajandamise otstarbekust lähtuvalt konkreetsetest looduslikest tingimustest ja vajadusel määratakse ala EIM fondi.

Joonis 2. Puiduvarumine lammiorus asuva loodusliku veekogu kallastel